

המכון
לחירות ואחריות

בית ספר לאודר
לממשל, דיפלומטיה
ואסטרטגיה

אוניברסיטת
רייכמן

סקר קיטוב פוליטי-חברתי בישראל 2022

מאי 2022

ד"ר עומר יעיר

מנהל מחקר ועמית מחקר, המכון לחירות ואחריות

ד"ר אמנון כוורי

ראש המכון לחירות ואחריות

הצעה להפניה בשימוש ביבליוגרפי:

יעיר, עומר ואמנון כוורי. 2022. "סקר קיטוב פוליטי-חברתי בישראל 2022". סקרי המכון לחירות ואחריות, אוניברסיטת רייכמן.

(1) תקציר

לקראת הכנס על קיטוב פוליטי בישראל (יוני 2022), ערכנו במכון לחירות ואחריות בבית ספר לאודר לממשל, דיפלומטיה, ואסטרטגיה באוניברסיטת רייכמן סקר דעת קהל בו בחנו היבטים שונים הנוגעים לקיטוב פוליטי בישראל. הסקר שנערך במהלך מאי 2022 כולל 1,516 משיבים, המהווים מדגם מייצג של האוכלוסייה הישראלית המשתמשת באינטרנט, מתוכם 1,256 משיבים יהודים ו-260 משיבים ערבים.

השאלות בסקר התמקדו בבחינה של המידה בה הציבור הישראלי מעריך חברי קבוצות אידיאולוגיות שונות ומנהיגים פוליטיים שונים, כאשר שאלות אלו נועדו להעריך את מידת העוינות בין חברי קבוצות אידיאולוגיות שונות בישראל בסוף חודש מאי 2022—כמעט שנה מאז הקמת הממשלה השלושים ושש – "ממשלת בנט-לפיד" – ביוני 2021.

הסקר מעלה מספר ממצאים מרכזיים. ראשית, רוב גדול בציבור, לא פחות מ-80%, סבור שהקיטוב הפוליטי בין ימין ושמאל בישראל גבר במהלך שלוש השנים האחרונות. שנית, ישנה עוינות רבה בין ימנים ושמאלנים בישראל, כאשר עוינות זו הינה גדולה יותר ביחס לממצאים מסקרים קודמים של המכון לחירות ואחריות שנערכו בספטמבר ונובמבר בשנת 2021. לצד זאת, יחסם של ימנים ושמאלנים לתומכי מרכז הינו נייטרלי ואף מעט חיובי. שלישית, ממצאי הסקר מראים כי בנוסף, ימנים ושמאלנים מעריכים באופן שונה שורה של מנהיגים פוליטיים—ביניהם ראש הממשלה נפתלי בנט, שר החוץ וראש הממשלה החלופי יאיר לפיד, וראש הממשלה הקודם, בנימין נתניהו—כמו גם את תומכיו ומתנגדיו של נתניהו. רביעית, שאלנו את המשיבים לגבי הערכותיהם של הקבוצות האתניות הבולטות בישראל, יהודים וערבים. הממצאים מראים כי העוינות כיום בין יהודים וערבים הינה פחותה במידת מה מאשר העוינות בין ימנים ושמאלנים בישראל. לבסוף, שאלנו שאלות נוספות אשר נועדו לבחון כיצד מחלוקות פוליטיות זולגות גם לחיי היום-יום של האזרחים, בדגש על החרמת גופי תקשורת וגופים עסקיים מסיבות פוליטיות. כ-35% מהמשיבים בסקר דיווחו כי החרמו גוף תקשורת במהלך שלוש השנים האחרונות מסיבות פוליטיות, וכ-30% מהמשיבים דיווחו כי החרמו גוף עסקי כלשהו במהלך שלוש השנים האחרונות מסיבות אלו.

ממצאי סקר זה, אם כך, מעלים תמונה של ציבור שהינו מקוטב מבחינה פוליטית-חברתית, עם עוינות רבה בין ימנים ושמאלנים בישראל.

(2) מבוא

נדמה שבעת כתיבת שורות אלו (תחילת יוני 2022) המערכת הפוליטית בישראל עדיין סובלת מחוסר יציבות הנמשך מאז תחילת 2019. לממשלה השלושים ושש, זוהי "ממשלת בנט-לפיד", המכהנת מאז יוני 2022, אין רוב בכנסת לאחר פרישת חברת הכנסת עידית סילמן מהקואליציה, וישנם רבים במערכת הפוליטית ובתקשורת המעריכים שבקרוב ממשלת בנט-לפיד תיפול, ומדינת ישראל תלך לבחירות נוספות—הבחירות החמישיות מאז אפריל 2019. זאת, במקביל לשיח עוין ומקוטב בין חברי כנסת מהקואליציה והאופוזיציה כמו גם בין תומכי הקואליציה והאופוזיציה בקרב הציבור הישראלי.

סקר זה נועד לבחון קיטוב פוליטי חברתי בקרב הציבור הישראלי בישראל, לקראת כנס קיטוב שערך המכון לחירות ואחריות. בפרט, המשיבים נשאלו שאלות בנוגע לתפישותיהם אודות הקיטוב הפוליטי בישראל בין ימין ושמאל כיום—האם גבר או פחת במהלך השנים האחרונות (סעיף 3 להלן); שאלות בנוגע למרחק חברתי ויחס חיובי או שלילי לימנים, שמאלנים, ותומכי מרכז (סעיפים 4.1 ו-4.2 להלן); שאלות בנוגע ליחסם, חיובי או שלילי, למספר מנהיגים פוליטיים (סעיף 4.3 להלן); שאלות בנוגע ליחסם לתומכיו של בנימין נתניהו ומתנגדיו של נתניהו (סעיף 4.4 להלן); ושאלות בנוגע ליחסם לקבוצות האתניות הבולטות בישראל—יהודים וערבים (סעיף 4.5 להלן). לבסוף, הם נשאלו האם חריומו במהלך שלוש השנים האחרונות גופי תקשורת וגופיים עסקיים מסיבות פוליטיות (סעיף 5 להלן).

ממצאי הסקר מצביעים על קיטוב פוליטי ניכר בציבור הישראלי בין ימין ושמאל, ואנו מקווים שממצאים אלו יובילו נבחרי ציבור ואזרחים לפעול על מנת להפחית את הקיטוב הפוליטי הנוכחי.

הסקר הינו סקר מקוון שנערך על ידי חברת אייפאנל (iPanel) בתאריכים 26–30 במאי 2022. בסך הכל, 1,516 משיבים בני 18 ויותר השלימו את הסקר (1,256 משיבים יהודים ו-260 משיבים ערבים). טעות הדגימה המרבית לכלל מדגם הינה 2.5% ברמת ביטחון של 95%. לפירוט נוסף על המתודולוגיה, ראו בנספח המתודולוגי בסוף המסמך.

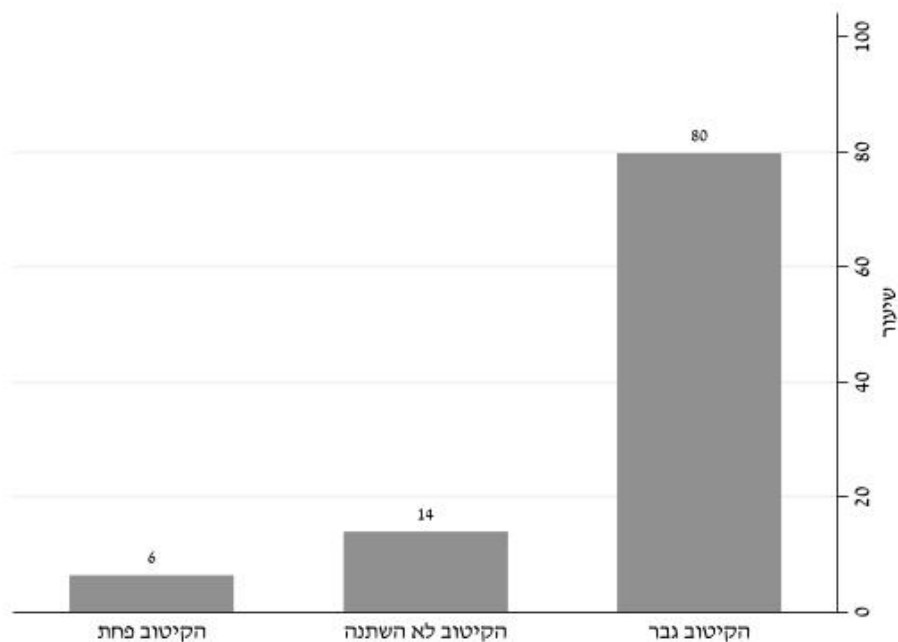

(3) תפישות של קיטוב פוליטי בקרב הציבור בישראל

בתשובה לשאלה בסקר¹, רוב גדול בציבור, 80%, סבור שהקיטוב הפוליטי בישראל גבר במידה רבה (49%) או במידה מסוימת (31%) במהלך שלוש השנים האחרונות. כ-14% מהמשיבים סברו שהקיטוב הפוליטי בין ימין ושמאל לא השתנה במהלך תקופה זו, ואילו רק 6% מהמשיבים סברו שהקיטוב הפוליטי פחת במידה רבה (1%) או במידה מסוימת (5%) במהלך תקופה זו. ראו תרשים 1 להלן.

בתשובה לשאלה זו לא ניכרו הבדלים משמעותיים על בסיס זיהוי עצמי אידיאולוגי בין אלו המחזיקים באידיאולוגיה של הימין (להלן 'ימנים'), של השמאל (להלן 'שמאלנים'), או של המרכז (להלן 'תומכי מרכז'): בקרב ימנים 82% סברו שהקיטוב הפוליטי בין ימין ושמאל בישראל גבר במהלך שלוש השנים האחרונות, לעומת 78% שסברו כך בקרב הן תומכי מרכז והן שמאלנים.

תרשים 1: תפישה בנוגע לשינוי במידת הקיטוב הפוליטי בישראל בשלוש השנים האחרונות

מקרא: אחוזים, מ-0 עד 100.

¹ נוסח השאלה: האם לדעתך הקיטוב הפוליטי בין ימין ושמאל בישראל גבר או פחת במהלך שלוש השנים האחרונות? [אפשרויות תשובה: 1- גבר במידה רבה, 2- גבר במידה מסוימת, 3- לא השתנה, 4- פחת במידה מסוימת, 5- פחת במידה רבה, 6- לא יודעת]

(4) קיטוב פוליטי-חברתי בישראל

לצד קיטוב פוליטי-אידיאולוגי—המתייחס לתמיכה בעמדות מדיניות שונות בקרב קבוצות פוליטיות מובחנות דוגמת תומכים של מפלגות שונות או גושים אידיאולוגיים שונים—בשנים האחרונות המחקר במדע המדינה מקדיש תשומת לב רבה לסוג אחר של קיטוב, זה המכונה "קיטוב חברתי" או "קיטוב רגשי" (affective polarization). קיטוב זה מתייחס לעוינות וחוסר אמון בין יריבים פוליטיים, ולמידה בה חברי מפלגה או גוש אידיאולוגי כלשהו מעריכים את חברי הקבוצה שלהם באופן חיובי יותר מאשר את חברי הקבוצה היריבה ומייחסים ליריבים הפוליטיים סטריאוטיפים שליליים.² בדו"ח זה נתייחס לסוג קיטוב זה כאל "קיטוב פוליטי-חברתי", כדי להבחין בינו לבין קיטוב פוליטי-אידיאולוגי.

כדי לאמוד קיטוב פוליטי-חברתי בישראל, התבססנו על שורה של שאלות בהן המשיבים בסקר התבקשו להעריך קבוצות אידיאולוגיות שונות בישראל—ימין, מרכז, שמאל—ביחס למספר היבטים. ממצאים אודות שאלות אלו יוצגו כעת, כאשר לאחר מכן נציג את הממצאים משאלות דומות בהן בחנו את יחסו של הציבור הישראלי למנהיגים פוליטיים שונים; לתומכיו ולמתנגדיו של בנימין נתניהו; וליהודים וערבים.

(4.1) קיטוב פוליטי-חברתי בין ימין ושמאל: יחס לימנים ושמאלנים

המשיבים בסקר נשאלו שאלות שבחנו את יחסם לקבוצות אידיאולוגיות שונות בישראל—ימין, מרכז, שמאל. ראשית, המשיבים נשאלו האם יהיו מאוכזבים או מרוצים מכך שקרוב משפחה שלהם עומד להתחתן עם [נשאלה כל אחת מהשאלות הבאות]: 1- ימני; 2- שמאלני; 3- תומך מרכז (אלו הן שאלות התופסות מרחק חברתי).³ שנית, המשיבים נשאלו, שלוש פעמים, מהו יחסם 1- לימנים; 2- לשמאלנים; 3- לתומכי מרכז (אלו הן שאלות התופסות יחס חיובי/שלילי).⁴ משום החשיבות הרבה של התחרות הפוליטית והאידיאולוגית בין ימין ושמאל בישראל, נתמקד כעת ביחס הקבוצות השונות לימנים ושמאלנים, ולאחר מכן נתייחס ליחס לתומכי מרכז.

התשובות לשאלות השונות בנוגע לימנים ושמאלנים הומרו לסקאלות של 0-1. לאחר מכן, בכדי ליצור את המדד של "קיטוב פוליטי-חברתי" החסרנו, הן בשאלות המרחק החברתי והן בשאלות היחס החיובי/שלילי, את התשובות בנוגע לשמאלנים מהתשובות בנוגע לימנים, כדי ליצור סקאלות שנעות מ-1 ל-1. בסקאלות אלו, 1 משמעו היחס החיובי ביותר כלפי ימנים והעין ביותר כלפי שמאלנים (כלומר, רצון לקרבה מרבית לימנים וריחוק מרבי משמאלנים; או היחס החיובי ביותר לימנים והשלילי ביותר לשמאלנים), ואילו -1 משמעו היחס החיובי ביותר כלפי שמאלנים והעין

² לסקירה קצרה בנוגע לסוגים השונים של קיטוב פוליטי, ראו כאן.

³ נוסח השאלה "איך אתה חושב/ת שהיית מרגישה/ה לו מישהו מהמשפחה הקרובה שלך היה אומר לך שהוא עומד להתחתן עם ימני [ובגרסאות האחרות: עם שמאלני או עם תומך מרכז] [אפשרויות תשובה: 1- מאוכזב/ת במידה רבה, 2- מאוכזב/ת במידה מסוימת, 3- זה כלל לא היה משנה לי, 4- מרוצה במידה מסוימת, 5- מרוצה במידה רבה, 6- לא יודע/ת] ⁴ נוסח השאלה: מהו יחסך לימנים? תן/י את תשובתך בסולם שבו 0 משמעו דחייה ושנאה, 10 משמעו תמיכה ואהדה ו-5 באמצע [ובגרסאות האחרות: לשמאלנים או לתומכי מרכז] [אפשרויות תשובה: סקאלה מ-0 עד 10 בה 0-דחייה ושנאה; 5-אמצע; 10-תמיכה ואהדה]

ביותר כלפי ימנים (כלומר, רצון לקרבה מרבית לשמאלנים וריחוק מרבי מימניים; או היחס החיובי ביותר לשמאלנים והשלילי ביותר לימניים).

מכיוון שהערכים הללו רלוונטיים בעיקר בקרב קבוצות פוליטיות שונות, הממצאים מוצגים בטבלה 1 בחלוקה לקבוצות פוליטיות-אידיאולוגיות מרכזיות. כפי שניתן לראות בטבלה, ישנם הבדלים לא מבוטלים ביחסן של הקבוצות השונות לימניים ושמאלנים. בקרב ימנים, ניכרת העדפה לקרבה לימנים ולמרחק משמאלנים, לצד יחס חיובי לימנים ויחס שלילי לשמאלנים; מנגד, בקרב שמאלנים ניכרת העדפה לקרבה לשמאלנים ולמרחק מימניים, לצד יחס חיובי לשמאלנים ויחס שלילי לימניים. בקרב תומכי מרכז, לעומת זאת, אין העדפה לקרבה או מרחק חברתי מימניים או משמאלנים, והיחס של תומכי מרכז לימנים ולשמאלנים הוא נייטרלי.

ראוי לציין כי הפער בין ימנים לשמאלנים בשני המדדים של קיטוב פוליטי-חברתי – המרחק החברתי והיחס לקבוצות – הינו גדול יותר מאשר בסקרים קודמים שערך המכון בספטמבר 2021 ובנובמבר 2021.⁵ בסקר הנוכחי, הפער בין ימנים לשמאלנים בממד המרחק החברתי הוא 0.63 בסקאלה של 1- עד 1; לעומת זאת, בסקר שערך המכון בספטמבר 2021 היה הפער בין ימנים לשמאלנים בממד זה 0.55 ואילו בסקר שערך המכון בנובמבר 2021 היה הפער בין ימנים לשמאלנים בממד זה 0.51—עליה של 15-25%. בנוסף, בסקר הנוכחי, הפער בין ימנים לשמאלנים בממד היחס לקבוצות הוא 0.76 בסקאלה של 1- עד 1, כאשר בסקר שערך המכון בספטמבר 2021 היה הפער בין ימנים לשמאלנים בממד זה רק 0.50—עליה של כ-50%. הדבר מעיד על כך שהיחסים בין ימנים ושמאלנים בישראל נעשו עוינים ומתוחים יותר במהלך 6-8 החודשים האחרונים.

בחלוקה לפי הצבעה למפלגות הקואליציה או האופוזיציה, ניכר כי המצביעים למפלגות האופוזיציה (פרט למצביעי הרשימה המשותפת) מעדיפים באופן בולט קרבה לימנים על פני שמאלנים. מנגד, הממוצע בקרב אלו שהצביעו למפלגות הקואליציה קרוב מאד ל-0, עם העדפה קלה לימנים, דבר המצביע על כך שבאופן כללי, מצביעי הקואליציה אינם מעדיפים באופן בולט צד פוליטי אחד.

⁵ לפירוט על הסקר שערכנו במכון בנובמבר 2021, ראו כאן.

טבלה 1. קיטוב פוליטי-חברתי, בחלוקה לקבוצות:

יחס לימנים/שמאלנים			חתונת קרוב משפחה עם ימני/שמאלני			
הבדל ביחס לימנים ושמאלנים -1) – פרו-שמאל; 1 – פרו-ימין)	יחס לשמאלנים (0 – דחיה/שנאה; 1 – אהדה/תמיכה)	יחס לימנים (0 – דחיה/שנאה; 1 – אהדה/תמיכה)	הבדל ביחס לחתונת קרוב משפחה עם ימני או שמאלני -1) – פרו-שמאל; 1 – פרו-ימין)	יחס לחתונת קרוב משפחה עם שמאלני (0 – מאוכזב/ת במידה רבה; 1 – מרוצה במידה רבה)	יחס לחתונת קרוב משפחה עם ימני (0 – מאוכזב/ת במידה רבה; 1 – מרוצה במידה רבה)	
					זיהוי עצמי אידיאולוגי	
0.49	0.32	0.81	0.41	0.33	0.74	ימין
0.02	0.49	0.50	0.01	0.49	0.49	מרכז
-0.27	0.67	0.40	-0.23	0.63	0.40	שמאל
						הצבעה למפלגה בקואליציה או אופוזיציה
0.04	0.52	0.57	0.02	0.52	0.55	קואליציה
0.47	0.32	0.79	0.38	0.32	0.71	אופוזיציה

(4.2) יחס לתומכי מרכז :

טבלה 2 מרכזת את יחסם של חברי קבוצות שונות לתומכי מרכז. ניתן לראות כי באופן כללי, בקרב ימנים, שמאלנים, ותומכי מרכז, היחס לתומכי מרכז נע בין יחס נייטרלי לחיובי במידה מסוימת. בנוסף, היחס לתומכי מרכז הינו מעט יותר חיובי מאשר נייטרלי בקרב מצביעי הקואליציה, והוא נייטרלי בקרב מצביעי האופוזיציה.

ממצאים אלו מצביעים על כך שאלו המשתייכים למרכז הפוליטי בישראל נתפסים באופן נייטרלי עד חיובי במקצת בקרב הציבור הישראלי בכללותו. ייתכן שהיחס הנייטרלי הזה נובע מכך שהמרכז הפוליטי בישראל נתפש כמתון מבחינה פוליטית ואידיאולוגית ומוכן לפשרות, ומכך שהמרכז הפוליטי מוכן לשתף פעולה בקואליציות הכוללות מפלגות ימין ובקואליציות הכוללות מפלגות שמאל.

טבלה 2. יחס לתומכי מרכז, בחלוקה לקבוצות:

יחס לתומכי מרכז (0 – דחיה/שנאה; 1 – אהדה/תמיכה)	יחס לחתונת קרוב משפחה עם תומך מרכז (0 – מאוכזב/ת במידה רבה; 1 – מרוצה במידה רבה)	זיהוי עצמי אידיאולוגי
0.54	0.50	ימין
0.64	0.56	מרכז
0.57	0.56	שמאל
		הצבעה למפלגה בקואליציה או אופוזיציה
0.65	0.58	קואליציה
0.51	0.47	אופוזיציה

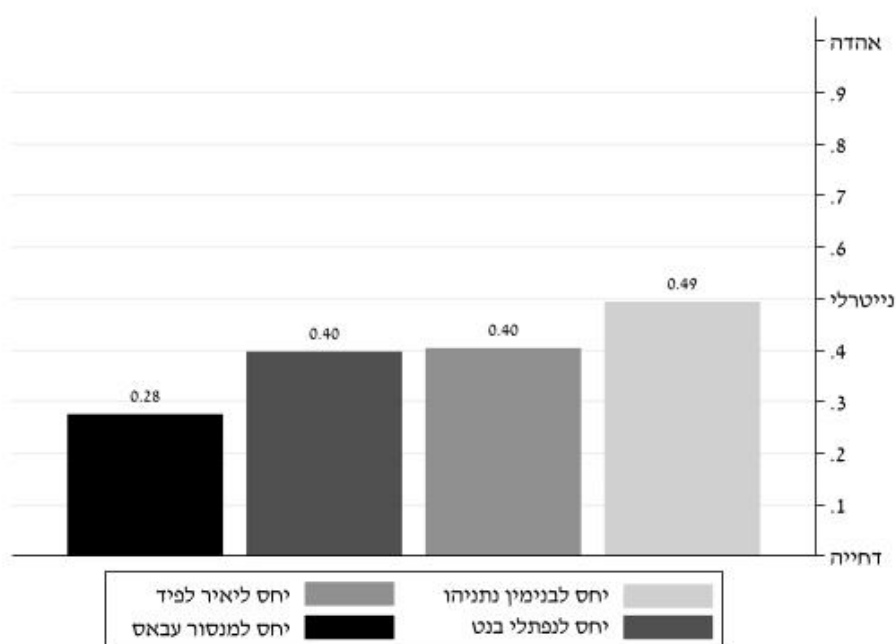

(4.3) יחס למנהיגים פוליטיים שונים:

שאלנו את המשיבים בסקר גם לגבי יחסם לארבעה מנהיגים פוליטיים בולטים: ראש הממשלה נפתלי בנט, שר החוץ וראש הממשלה החליפי יאיר לפיד, ראש הממשלה הקודם בנימין נתניהו, ויושב ראש מפלגת רע"מ, המפלגה הערבית הראשונה להיות חלק מקואליציה בישראל, מנסור עבאס.⁶

ממצאי הסקר מראים כי בכלל המדגם, היחס לכל ארבעת המנהיגים לא היה חיובי אלא לכל היותר פושר, כאשר היחס לבנימין נתניהו היה החיובי ביותר מבין כלל המנהיגים (ציון 0.49 בסקאלת 0-1 של דחיה עד אהדה). אחריו נמצאים יאיר לפיד (ציון 0.40) ונפתלי בנט (ציון 0.40) כאשר היחס המעט שלילי שהם קיבלו הוא כמעט זהה. לבסוף, מנסור עבאס זכה ליחס השלילי ביותר (ציון 0.28). ממצאים אלו מוצגים גרפים בתרשים 2.

תרשים 2: יחס למנהיגים פוליטיים שונים

מקרא: סקאלה 0-1 של דחייה/אהדה, כאשר 0 משמעו יחס של דחייה/שנאה, 0.5 משמעו יחס נייטרלי, ו-1 משמעו יחס של אהדה/תמיכה.

ימנים, תומכי מרכז, ושמאלנים נבדלו ביניהם בצורה משמעותית ביחס לכל אחד מהמנהיגים, כפי שניתן לראות בטבלה 3. ביחס לראש הממשלה הקודם נתניהו, הרי שהוא זוכה

⁶ נוסח השאלה: מהו יחסך לבנימין נתניהו? תן/י את תשובתך בסולם שבו 0 משמעו דחייה ושנאה, 10 משמעו תמיכה ואהדה ו-5 באמצע [ובגרסאות האחרות: ליאיר לפיד, לנפתלי בנט, או למנסור עבאס] [אפשרויות תשובה: סקאלה מ-0 עד 10 בה 0-דחייה ושנאה; -5-אמצע; -10-תמיכה ואהדה]. התשובות לשאלות השונות בנוגע למנהיגים אלו הומרו לאחר מכן לסקאלות של 0-1.

ליחס חיובי מימנים (0.67), אך ליחס שלילי למדי משמאלנים (0.26) ושלילי במידת מה בקרב תומכי מרכז (0.36). פערים גדולים אף יותר ניכרים בין מצביעי הקואליציה למצביעי האופוזיציה, כאשר בקרב מצביעי הקואליציה היחס לנתניהו הוא שלילי (0.32) ובקרב מצביעי האופוזיציה—חיובי (0.74). באופן מעניין, בקרב ימנים שהצביעו לקואליציה היחס לנתניהו אף הוא שלילי במקצת (0.44) כאשר בקרב ימנים שהצביעו לאופוזיציה היחס לנתניהו הוא חיובי במידה רבה (0.82).

טבלה 3. יחס למנהיגים פוליטיים שונים, בחלוקה לקבוצות:

יחס למנסור עבאס	יחס ליאיר לפיד	יחס לנפתלי בנט	יחס לבנימין נתניהו	
זיהוי עצמי אידיאולוגי				
0.16	0.28	0.31	0.67	ימין
0.36	0.53	0.50	0.36	מרכז
0.45	0.57	0.49	0.26	שמאל
הצבעה למפלגה בקואליציה או אופוזיציה				
0.37	0.58	0.56	0.32	קואליציה
0.15	0.21	0.22	0.74	אופוזיציה

מקרא: הערכים בטבלה הינם בסקאלה של 0-1, כאשר 0 משמעו דחייה/שנאה ואילו 1 משמעו אהדה/תמיכה.

היחס לנפתלי בנט מקוטב אף הוא, אך במידה פחותה בהרבה מאשר היחס לנתניהו. ראש הממשלה בנט זוכה ליחס שלילי מימנים (0.31), אך ליחס נייטרלי הן מתומכי מרכז (0.50) והן משמאלנים (0.49). גם במקרה של בנט ישנו הבדל משמעותי בין מצביעי הקואליציה לאופוזיציה, כאשר הראשונים הינם מעט חיוביים ביחס לבנט (0.56) ואילו האחרונים—שליליים במידה רבה ביחס לבנט (0.22).

היחס ליאיר לפיד דומה מאד ליחס נפתלי בנט. שר החוץ וראש הממשלה החליפי לפיד זוכה ליחס שלילי מימנים (0.28), אך ליחס נייטרלי מתומכי מרכז (0.53) ומעט חיובי משמאלנים (0.57). וגם במקרה של לפיד ישנו הבדל בולט בין מצביעי הקואליציה, החיוביים במידה מסוימת ביחס ללפיד (0.58), ומצביעי האופוזיציה, השליליים במידה רבה ביחס ללפיד (0.21).

היחס השלילי ביותר ניתן כאמור ליו"ר מפלגת רע"מ, מנסור עבאס. הוא זוכה ליחס שלילי ביותר מימנים (0.16), וליחס שלילי במידת מה הן מתומכי מרכז (0.36) והן משמאלנים (0.45). הן מצביעי הקואליציה והן מצביעי האופוזיציה הינם שליליים ביחס לעבאס, כאשר מצביעי האופוזיציה הינם שליליים מאד ביחס לעבאס (0.15) ואילו מצביעי הקואליציה הינם שליליים במידה מסוימת ביחס לעבאס (0.37).

(4.4) יחס לתומכיו ומתנגדיו של בנימין נתניהו:

השנים האחרונות ביחס אופיינו בקיטוב ואי הסכמה בולטת בציבור הישראלי ביחס לחקירות, כתבי האישום, והמשפט כנגד ראש הממשלה הקודם בנימין נתניהו. למעשה, מאז הפתיחה בחקירות כנגד, בתחילת 2017 ועד היום, נדמה שהתגבשו כחלק מהציבוריות הישראלית שתי קבוצות אשר מאופיינות ביחסן האוהד מאד לנתניהו, מחד, והעויין מאד לנתניהו, מאידך. מצד אחד ניצבים אלו התומכים באופן חד-משמעי ונלהב בנתניהו, ומצד שני ישנם העוינים ושוטמים את נתניהו. בסקר שלנו בחנו את יחס הציבור לאותן קבוצות – תומכיו של נתניהו ומתנגדיו של נתניהו. בפרט, את יחסם לשתי הקבוצות בסקאלת 0-1 של דחיה-אהדה.

בכלל המדגם הרי שהיחס לשתי הקבוצות הוא דומה מאד—יחס נייטרלי. היחס לתומכיו של נתניהו הוא 0.51 ואילו היחס למתנגדיו של נתניהו הוא 0.50. עם זאת, כפי שניתן לראות בטבלה 4, ימנים, תומכי מרכז, ושמאלנים מעריכים באופן שונה את תומכיו ומתנגדיו של נתניהו. היחס לתומכיו של נתניהו הינו דומה מאד ליחס ימנים, תומכי מרכז, ושמאלנים לבנימין נתניהו עצמו, כאשר תומכי נתניהו זוכים ליחס חיובי מימנים (0.67), אך ליחס שלילי במידת מה הן מתומכי מרכז (0.39) והן משמאלנים (0.36). גם במקרה של תומכיו של נתניהו ישנם פערים גדולים אף יותר בין מצביעי הקואליציה למצביעי האופוזיציה, כאשר בקרב מצביעי הקואליציה היחס לתומכיו של נתניהו הוא שלילי במידת מה (0.38) ובקרב מצביעי האופוזיציה—חיובי (0.73). ובקרב ימנים שהצביעו לקואליציה היחס לתומכיו של נתניהו הוא נייטרלי (0.48) בזמן שבקרב ימנים שהצביעו לאופוזיציה היחס לתומכיו נתניהו הוא חיובי במידה רבה (0.80). בנוסף, בחנו את היחס לתומכי נתניהו בקרב קבוצות מובחנות ביחסן לבנימין נתניהו עצמו: אלו עם יחס שלילי לנתניהו, יחס נייטרלי, ויחס חיובי.⁷ במקרה זה, אולי שלא במפתיע, היו הפערים הגדולים ביותר: אלו עם יחס שלילי לנתניהו העניקו יחס חיובי לתומכיו (0.77), ואלו עם יחס נייטרלי לנתניהו העניקו לתומכיו יחס נייטרלי (0.49).

היחס למתנגדיו של נתניהו הינו תמונת מראה בקרב הקבוצות הפוליטיות השונות. מתנגדי נתניהו זוכים ליחס שלילי במקצת מימנים (0.41), לצד ליחס חיובי במקצת מתומכי מרכז (0.56) וחיובי במידת מה משמאלנים (0.65). בקרב מצביעי הקואליציה היחס למתנגדי נתניהו הוא חיובי במידת מה (0.62) ובקרב מצביעי האופוזיציה—שלילי במידת מה (0.35). בנוסף, בקרב ימנים שהצביעו לקואליציה היחס למתנגדיו של נתניהו הוא קצת יותר חיובי מאשר נייטרלי (0.54)—מעט יותר גבוה מאשר יחסם לתומכיו נתניהו—ואילו בקרב ימנים שהצביעו לאופוזיציה היחס לתומכי נתניהו הוא שלילי במידה רבה (0.31). לבסוף, המשיבים בסקר עם יחס שלילי לנתניהו העניקו יחס

⁷ חלוקה זו לקבוצות נעשתה על בסיס תשובות המשיבים בסקר לשאלה אודות היחס לבנימין נתניהו, בסקאלה של דחיה/אהדה: אלו שנתנו הערכה שלילית לנתניהו (פחות מ-0.5 בסקאלת דחיה/אהדה בה 0.5 משמעו נייטרלי) הוגדרו כולם בקבוצת היחס השלילי לנתניהו; אלו שנתנו הערכה חיובית לנתניהו (יותר מ-0.5 באותה סקאלת דחיה/אהדה) הוגדרו כולם בקבוצת היחס החיובי לנתניהו; ואלו שנתנו הערכה נייטרלית לנתניהו (0.5 בסקאלת הדחיה/אהדה) הוגדרו בקבוצת היחס הנייטרלי לנתניהו.

חיובי למדי למתנגדיו של נתניהו (0.65), אלו עם יחס חיובי לנתניהו העניקו יחס שלילי למדי למתנגדי נתניהו (0.35), ואלו עם יחס ניטרלי לנתניהו העניקו גם למתנגדיו יחס ניטרלי (0.49).

לבסוף, העמודה השמאלית ביותר בטבלה 4 מציגה את ההבדל ביחס לתומכיו ומתנגדיו של נתניהו, בסקאלה של 1- עד 1, בו 1 משמעו יחס חיובי יותר לתומכיו של נתניהו, ואילו 1- משמעו יחס חיובי יותר למתנגדי נתניהו. ישנו פער ניכר בין ימנים ושמאלנים ביחסם לתומכיו ומתנגדיו של נתניהו, כאשר ימנים נותנים יחס חיובי יותר לתומכי נתניהו ואילו שמאלנים—יחס חיובי יותר למתנגדיו. באופן מעניין, תומכי מרכז, כמו שמאלנים, נותנים יחס חיובי יותר למתנגדי נתניהו. ניכר הבדל ברור גם בין מצביעי הקואליציה (יחס חיובי יותר למתנגדי נתניהו) ומצביעי האופוזיציה (יחס חיובי יותר לתומכי נתניהו). וההבדל הגדול ביותר הינו בהתאם ליחס לבנימין נתניהו עצמו: בזמן שהפער בין ימנים ושמאלנים בהערכת תומכיו ומתנגדיו נתניהו הוא 0.55 באותה סקאלה של 1- ל-1, והפער בין מצביעי הקואליציה והאופוזיציה בהערכת תומכיו ומתנגדיו נתניהו הוא 0.61 בסקאלה של 1- ל-1, הרי שהפער בין אלו עם יחס שלילי לנתניהו ואלו עם יחס חיובי לנתניהו הוא 0.80 בסקאלה של 1- ל-1.

טבלה 4. יחס לתומכיו ומתנגדיו של נתניהו, בחלוקה לקבוצות:

הבדל ביחס לתומכיו ומתנגדיו נתניהו (1- פרו-מתנגדי נתניהו; 1- פרו-תומכי נתניהו)	יחס למתנגדיו של נתניהו (0 - דחיה/שנאה; 1 - אהדה/תמיכה)	יחס לתומכיו של נתניהו (0 - דחיה/שנאה; 1 - אהדה/תמיכה)	
			זיהוי עצמי אידיאולוגי
0.26	0.41	0.67	ימין
-0.18	0.56	0.39	מרכז
-0.29	0.65	0.35	שמאל
			הצבעה למפלגה בקואליציה או אופוזיציה
-0.24	0.62	0.38	קואליציה
0.37	0.35	0.73	אופוזיציה
			יחס לבנימין נתניהו
-0.37	0.65	0.27	שלילי
0.00	0.49	0.49	נייטרלי
0.43	0.35	0.77	חיובי

מקרא: החלוקה לקבוצות של יחס לבנימין נתניהו נעשתה בהתבסס על תשובות המשיבים בסקר בנוגע ליחסם לבנימין נתניהו, בסקאלה של דחיה/אהדה: אלו בקבוצת היחס השלילי נתנו הערכה שלילית לנתניהו (פחות מ-0.5 בסקאלת דחיה/אהדה בה משמעו נייטרלי); אלו בקבוצת היחס החיובי נתנו הערכה חיובית לנתניהו (יותר מ-0.5 באותה סקאלת דחיה/אהדה); ואלו בקבוצת היחס הניטרלי נתנו הערכה נייטרלית לנתניהו (0.5 בסקאלת הדחיה/אהדה).

(4.5) יחס ליהודים וערבים :

כדי לבחון את עוצמת הקיטוב הפוליטי-חברתי בין ימנים לשמאלנים, שאלנו את המשיבים לגבי היחס שלהם לשתי הקבוצות האתניות הגדולות ובולטות ביותר בישראל—יהודים וערבים—מתוך מטרה לבחון האם עוצמת הקיטוב הפוליטי-חברתי בין ימנים לשמאלנים היא גדולה יותר או פחות מאשר הקיטוב הפוליטי-חברתי בין יהודים וערבים. כדי לבחון זאת, ביקשנו מהמשיבים בסקר לציין את יחסם ליהודים וערבים באותה סקאלת 0-1 של דחיה-אהדה.

בכלל המדגם, היחס ליהודים הוא חיובי מאד (0.81) ואילו היחס לערבים הוא שלילי במידה מסוימת (0.41). כפי שניתן לראות בטבלה 5, ימנים, תומכי מרכז, ושמאלנים מעריכים באופן שונה יהודים וערבים: ימנים העריכו באופן חיובי מאד יהודים (0.90) ובאופן שלילי למדי ערבים (0.28); שמאלנים העריכו הן יהודים והן ערבים באופן חיובי למדי (0.71 ו-0.62, בהתאמה); ואילו תומכי מרכז העריכו יהודים באופן חיובי למדי (0.75) וערבים באופן נייטרלי (0.48). ומה לגבי קיטוב פוליטי-חברתי בין יהודים וערבים? יהודים נותנים יחס חיובי בהרבה ליהודים ביחס לערבים (0.51 בסקאלה של 1- ל-1) ואילו ערבים נותנים יחס חיובי במקצת לערבים ביחס ליהודים (0.12- בסקאלה זו). הפער בין שני האומדנים האלו הוא 0.63 בסקאלה של 1- ל-1. לעומת זאת, בכל הנוגע הקיטוב הפוליטי-חברתי בין ימנים לשמאלנים הרי שהפער בין ימנים לשמאלנים במדד היחס לימנים ושמאלנים הוא 0.76 בסקאלה של 1- עד 1 (ראו סעיף 4.1 וטבלה 1 לעיל); הווה אומר, פער גדול יותר מאשר הפער בין יהודים וערבים בהערכת שתי הקבוצות האתניות הגדולות בישראל.

טבלה 5. קיטוב פוליטי-חברתי, בחלוקה לקבוצות:

הבדל ביחס ליהודים וערבים; (1- פרו-יהודים; 1- פרו-ערבים)	יחס לערבים (0- דחיה/שנאה; 1- אהדה/תמיכה)	יחס ליהודים (0- דחיה/שנאה; 1- אהדה/תמיכה)	
זיהוי עצמי אידיאולוגי			
0.63	0.28	0.90	ימין
0.26	0.48	0.75	מרכז
0.09	0.62	0.71	שמאל
הצבעה למפלגה בקואליציה או אופוזיציה			
0.34	0.47	0.81	קואליציה
0.55	0.31	0.87	אופוזיציה
לאום			
0.51	0.36	0.87	יהודי
-0.12	0.66	0.54	ערבי

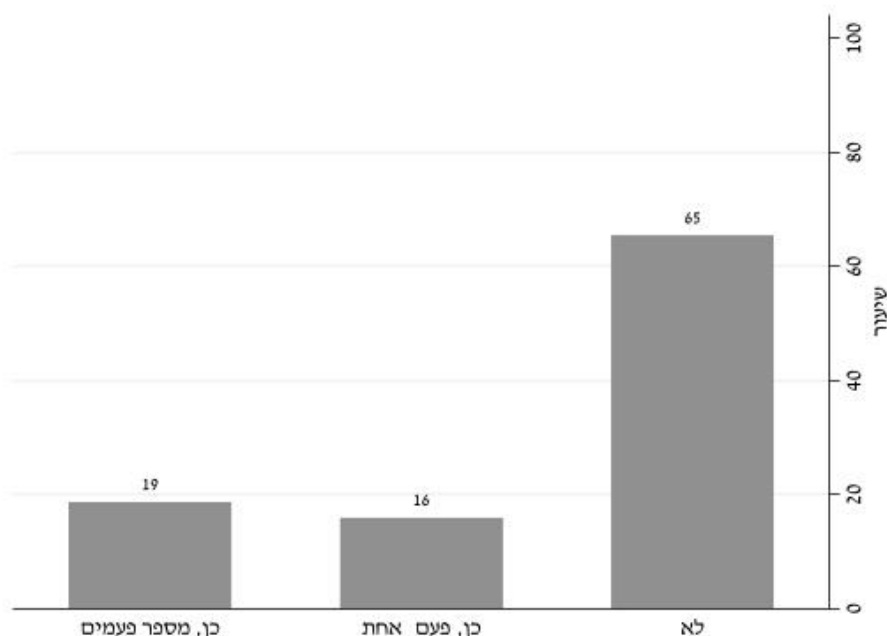

(5) החרמה של גופי תקשורת וגופיים עסקיים מסיבות פוליטיות

לבסוף, כדי לבחון האם המשיבים בסקר מושפעים משיקולים פוליטיים ועמדות פוליטיות כאשר הם צורכים חדשות ומתנהלים בחיי היום-יום שלהם, שאלנו את המשיבים בסקר שתי שאלות: אחת בנוגע להרגלי צריכת חדשות והשנייה בנוגע להרגלי צריכה באופן כללי יותר.

ראשית, בנוגע לגופי תקשורת הרי שהמשיבים נשאלו האם במהלך שלוש השנים האחרונות הם החרימו גוף תקשורת כלשהו, דוגמת ערוץ תקשורת או עיתון, בגלל שהם סברו שגוף תקשורת זה פועל לקדם עמדות פוליטיות אליהן הם מתנגדים. למשל, סירבו לצפות, לקרוא, להאזין לגוף התקשורת (אפשרויות תשובה: כן, מספר פעמים; כן, פעם אחת; לא; ו-לא יודעת).⁸ הממצאים מוצגים בתרשים 3 להלן. מקרב בעלי הדעה, בסך הכל 35% ציינו כי החרימו גופי תקשורת לפחות פעם אחת—מהם 19% ציינו שהחרימו יותר מגוף תקשורת אחד ו-16% ציינו שהחרימו גוף תקשורת אחד—ואילו 65% ציינו שכלל לא החרימו גופי תקשורת במהלך שלוש השנים האחרונות. נמצאו הבדלים במענה לשאלה זו בין ימנים, תומכי מרכז, ושמאלנים. כך, 40% מהימנים במדגם דיווחו שהחרימו מסיבות פוליטיות לפחות גוף תקשורת אחד במהלך שלוש השנים האחרונות לעומת 32% מהשמאלנים ו-27% מתומכי המרכז. הבדלים דומים נמצאו בין מצביעי הקואליציה (31% החרימו לפחות גוף תקשורת אחד) ומצביעי האופוזיציה (40%).

תרשים 3: דיווח על החרמת גופי תקשורת מסיבות פוליטיות בשלוש השנים האחרונות

מקרא: אחוזים, מ-0 עד 100.

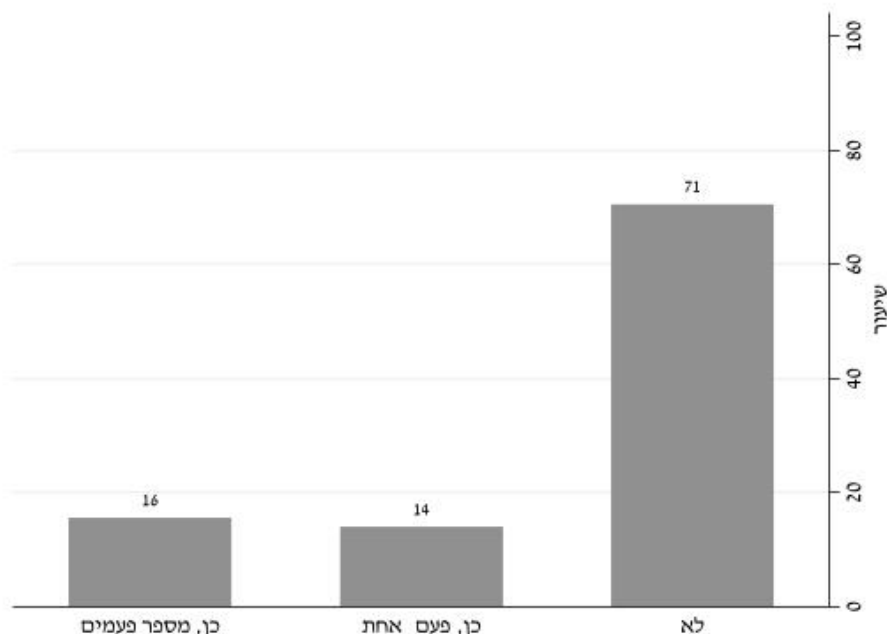
⁸ כ-11% מהמשיבים ענו "לא יודעת". משיבים אלו הוצאו מהניתוח.

שנית, בנוגע לחברות וגופים עסקיים הרי שהמשיבים נשאלו האם במהלך שלוש השנים האחרונות הם החרימו גוף עסקי כלשהו, דוגמת חברה, עסק פרטי, או מסעדה/חנות לממכר מזון, בגלל תמיכת גוף עסקי זה בעמדות פוליטיות אליהן הם התנגדו (אפשרויות תשובה: כן, מספר פעמים; כן, פעם אחת; לא; ו-לא יודעת/ת).⁹

מקרב בעלי הדעה, בסך הכל 30% ציינו כי החרימו גופי תקשורת לפחות פעם אחת—מהם 16% ציינו שהחרימו יותר מגוף עסקי אחד ו-14% ציינו שהחרימו גוף עסקי אחד—ואילו כ-70% ציינו שכלל לא החרימו חברות גופים עסקיים במהלך שלוש השנים האחרונות. גם בתשובה לשאלה זו נמצאו הבדלים בין ימנים, תומכי מרכז, ושמאלנים, כאשר ימנים נטו יותר להחרים עסקים מאשר שמאלנים ותומכי מרכז: 36% מהימנים במדגם דיווחו שהחרימו מסיבות פוליטיות לפחות גוף עסקי אחד במהלך שלוש השנים האחרונות לעומת 24% מהשמאלנים ו-21% מתומכי המרכז. הבדלים דומים נמצאו בין מצביעי הקואליציה (22% החרימו לפחות גוף עסקי אחד) ומצביעי האופוזיציה (38%).

תרשים 4: דיווח על החרמת גופים עסקיים מסיבות פוליטיות בשלוש השנים האחרונות

מקרא: אחוזים, מ-0 עד 100. האחוזים בתרשים לא מסתכמים ל-100 בגלל עיגול של הנקודה העשיריית.

⁹ כ-10% מהמשיבים ענו "לא יודעת/ת". משיבים אלו הוצאו מהניתוח.

נספח - מתודולוגיה:

צוות של המכון לחירות ואחריות בבית ספר לאודר לממשל, דיפלומטיה ואסטרטגיה באוניברסיטת רייכמן הכין את השאלות לסקר וניתח לאחר מכן את הנתונים. הסקר עצמו נערך על ידי חברת אייפאנל (iPanel), אשר עורכת סקרים מקוונים בישראל. הסקר נערך בתאריכים 26–30 במאי, 2022, כאשר כל הנתונים בסקר נאספו באופן מקוון.

במצטבר, 1,516 משיבים בני 18 ויותר השלימו את הסקר. מתוכם, 1,256 משיבים יהודים ו-260 משיבים ערבים.¹⁰ טעות הדגימה המרבית לכלל מדגם הינה 2.5% ברמת ביטחון של 95%.

המשיבים היהודים מהווים מדגם מייצג של האוכלוסייה היהודית הבוגרת בישראל בפילוח של מגדר, קבוצות גיל, מחוז בארץ, ומידת דתיות (בהתאם לנתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה). המשיבים הערבים מהווים מדגם שהינו קרוב לזה המייצג את האוכלוסייה הערבית הבוגרת בישראל בפילוח של מגדר, קבוצות גיל, מחוז בארץ, ומידת דתיות, כאשר ישנו חוסר קל בדגימה של משיבים גברים, משיבים מאזור הדרום, ומשיבים בני 40 ומעלה.

סטטיסטיקה תיאורית בסיסית של המשיבים במדגם על פני מספר משתנים בולטים מוצגת להלן בטבלה 6, כאשר מוצגת השוואה לנתוני סקר הבחירות בישראל¹¹ (Israeli National Election Study) מאפריל 2019, שזהו הסקר ההסתברותי המייצג העדכני ביותר הכולל נתונים דומים.

¹⁰ השאלון תורגם לערבית כך שמשיבים ערבים יכולים היו לבחור אם לענות על השאלון בעברית או בערבית.
¹¹ ראו בכתובת הזו: <https://www.tau.ac.il/~ines>

טבלה 6. סטטיסטיקה תיאורית של המשיבים בסקר עם השוואה לסקר ה- INES מ-2019:

סקר הבחירות בישראל – אפריל 2019	סקר קיטוב פוליטי – מאי 2022	
47.9 (18.1)	40.6 (15.0)	גיל (ממוצע, סטיית תקן)
49.6%	50.7%	נשים (שיעור במדגם)
82.0%	82.9%	יהודים (שיעור במדגם)
44.4%	48.0%	השכלה אקדמית כלשהי (שיעור במדגם)
		שמירה על הפרקטיקה הדתית (שיעור במדגם)
19.5%	18.5%	כלל לא
44.1%	39.8%	במידה מועטה
23.3%	29.6%	במידה רבה
13.1%	12.1%	שמירה על כל הפרקטיקות הדתיות
		הגדרה עצמית: ימין-שמאל אידיאולוגי (שיעור במדגם)
42.7%	51.9%	ימין
25.0%	27.6%	מרכז
32.2%	20.5%	שמאל

מקרא: השאלה שבחנה הגדרה עצמית על ציר ימין-שמאל אידיאולוגי כללה שבע אפשרויות תשובה, כאשר 1 משמעו ימין, 4 משמעו מרכז, ו-7 משמעו שמאל. אלו שענו 1-3 הוגדרו כ-"ימין", אלו שענו 4 הוגדרו "מרכז", ואלו שענו 5-7 הוגדרו "שמאל".